

Александар Ђаја

ВЕРОНЕЗЕ

драма

АЛЕКСАНДАР ЂАЈА је рођен у знаку рибе, марта 1954. године у Београду. У истом граду добио је основно и средње образовање, као и диплому драматурга Факултета драмских уметности 1979 године. Професионално се бави писањем за позориште, радио, телевизију и новине 25 година.

Написао је десетак позоришних комада. За дела *Биџка за Сењак* и *Јанковац – њојојљени свеџи* добио је награде Удружења драмских писаца Србије, 1989. и 1990. године. Поред тога написао је тридесетак радио драма које су емитоване на програму Радио Београда. Аутор је више стотина сценарија за Образовани програм РТС-а: *Коцкице*, *Чик њогоди*, *Оџкривалице*, *Дечије иџре*, *Зооџеке* и осталих. У листу "Борба" потписује колумну "И то нам се дешава"; добитник је "Борбине" награде за есеј за 1999. годину.

Члан је Удружења драмских писаца Србије. Функције које је обављао: Председник Удружења драмских писаца Србије; Директор Народног позоришта у Приштини 1992/93 године. Драматург Позоришта на Теразијама – још увек. *Језеро* је његов једини објављен а неизведен комад. Написан је као дипломски рад на ФДУ, сада већ далеке 1979. године. Стављан је на репертоар, па је скинут.

Александар ЂАЈА

ВЕРОНЕЗЕ
драма

ЛИЦА:

ПАОЛО КАЉАРИ – ВЕРОНЕЗЕ, сликар

БЕНЕДЕТО КАЉАРИ, његов брат

ЛУКРЕЦИЈА НЕКЕРМАН, Паолова пријатељица

ПЕТРО, Паолов слуга и ученик

ЛАУРА, његова девојка

ПРИПОВЕДАЧ

Дешава се у Венецији, 18. јула и 18. октобра 1573.

Коришћен је аутентичан записник са саслушања Паола
Каљарија пред судом Инквизиције у суботу, 18. јула 1573.
Превод са енглеског.

Биографски подаци о Паолу Каљарију су слободно
интерпретирани и увршћени у драму.

ПРОЛОГ

На сцени су Приповедач и Лукреција. Приповедач има на себи одору високог црквеног лица немачке католичке цркве.

ПРИПОВЕДАЧ: Ви сте Лукреција Некерман?

ЛУКРЕЦИЈА: Тако је, господине.

ПРИПОВЕДАЧ: Желим одмах да вам напоменем да сте на овај разговор позвани само из формалних разлога, те нема потребе да будете забринути.

ЛУКРЕЦИЈА: Хвала вам, господине.

ПРИПОВЕДАЧ: Реците нам, какви су мотиви и разлози вашег пута у Италију?

ЛУКРЕЦИЈА: Идем једноме човеку у Венецију.

ПРИПОВЕДАЧ: Можете ли бити одређенији, госпођице Некерман?

ЛУКРЕЦИЈА: Наравно, господине. Реч је о Паолу Каљарију.

ПРИПОВЕДАЧ: Говорите ли о сликару Веронезеу?

ЛУКРЕЦИЈА: Да, то му је надимак.

ПРИПОВЕДАЧ: Паоло Каљари је веома познат и цењен у својој домовини.

ЛУКРЕЦИЈА: Када смо се упознали, нисам то знала, господине.

ПРИПОВЕДАЧ: Како сте се упознали?

ЛУКРЕЦИЈА: Случајно, у Падови, приликом моје посете једној рођаци, која је удата за Талијана.

ПРИПОВЕДАЧ: О чему сте тада разговарали?

ЛУКРЕЦИЈА: О обичним стварима, господине... о људима, уметности... о љубави.

ПРИПОВЕДАЧ: О вери?

ЛУКРЕЦИЈА: Не. Уствари, веома мало.

ПРИПОВЕДАЧ: Госпођице Некерман, у каквом сте односу са господином Каљаријем?

ЛУКРЕЦИЈА: Ми смо... блиски пријатељи, господине.

ПРИПОВЕДАЧ: Колико блиски?

- ЛУКРЕЦИЈА: Ја вас не разумем, господине...
- ПРИПОВЕДАЧ: Опростите, јесте ли ви његова љубавница?
- ЛУКРЕЦИЈА: *(После дуже њаузе)*
Јесам, господине.
- ПРИПОВЕДАЧ: Госпођице Некерман, да ме не бисте погрешно разумели, ви нисте позвани на овај разговор да би се судило о вашој моралности – већ о вашој лојалности.
- ЛУКРЕЦИЈА: Лојалности, господине...!?
- ПРИПОВЕДАЧ: Да, мада, признајем, формулација није најсрећније изабрана. Али, да пређемо на ствар: Да ли је Паоло Каљари – Веронезе, по вашем мишљењу, узоран хришћанин?
- ЛУКРЕЦИЈА: Несумњиво, господине...!
- ПРИПОВЕДАЧ: Али, као италијански грађанин, зацело није наклоњен идејама немачког протестантизма?
- ЛУКРЕЦИЈА: Господине, Паоло је верник само докле вера не постаје политика.
- ПРИПОВЕДАЧ: Јесу ли то ваше или његове речи?
- ЛУКРЕЦИЈА: Његове, господине.
- ПРИПОВЕДАЧ: А ваше?
- ЛУКРЕЦИЈА: Ја славим и поштујем нашег Господа Христа и нашу Цркву.
- ПРИПОВЕДАЧ: Свакако, свакако, али, вама је познат начелан сукоб између Немачке цркве и Ватикана?
- ЛУКРЕЦИЈА: Јесте, господине.
- ПРИПОВЕДАЧ: Идете човеку кога волите, који вас воли, који има велики ауторитет пред Римском католичком црквом – и на кога можете да утичете, госпођице Некерман!
- ЛУКРЕЦИЈА: Ја вас не разумем, господине!
- ПРИПОВЕДАЧ: Реч је само о томе, како ћете употребити свој утицај, који ћете преко Веронезеа, несумњиво имати на Римску цркву!
- ЛУКРЕЦИЈА: Господине, идем у Венецију да бих живела са човеком кога волим!

ПРИПОВЕДАЧ: Наравно – али, не можете сметнути с ума да сте немачки држављанин!

ЛУКРЕЦИЈА: То ћу увек имати на уму.

ПРИПОВЕДАЧ: Онда смо се договорили, госпођице Некерман.

ЛУКРЕЦИЈА: Договорили, господине...?

ПРИПОВЕДАЧ: Да, за сада. Хвала вам што сте дошли. Можете ићи и будите спокојни. Видећемо се још једаред пред ваш полазак за Италију.

ЛУКРЕЦИЈА: *(Поклонивши се)*
Господине...

ПРИПОВЕДАЧ: Госпођице...
(Лукреција крене ка излазу)
... Још само једну реч: Ви знате да вас можемо спречити да пређете границу – али, од тога никакве користи ни за вас, ни за нас. Зар не, госпођице Некерман...?

Она изађе.

Приповедач скине са себе црквену одору.

ПРВА СЛИКА

Приповедач је сам на сцени. Свећлосћ иригушена. У руци држи некакав документи.

ПРИПОВЕДАЧ: Не можемо са сигурношћу да утврдимо када се овај разговор одиграо. Исто тако, не знамо о чему је Лукреција, пред свој пут за Италију, разговарала са Високим службеницима Немачке цркве. Оно што знамо је ово што ћемо вечерас показати. Прво бих желео да вас упознам са овим документом. То су Одлуке са заседања Светог већа Римске католичке цркве, које је одржано у граду Тренту, 1563. године. Дакле:

(Чита)

“Свето веће Римске католичке цркве, на свом 25-ом заседању, 3-ег и 4-ог децембра 1563. године у граду Тренту, доноси следеће одлуке...”

(Пресјане да чита)

... На даље следи списак Одлука Светог већа, које ћемо

многе да прескочимо, све док не дођемо до оне одлуке која се директно односи на наш вечерашњи комад:...

(Чиџа)

... “Свето веће одлучује да у приказивању светаца, у обожавању реликвија и употреби светих слика, свако празноверје мора бити изостављено, свака раскашност избегнута; слике се не смеју украшавати лажним Шармом, а славе разних светаца не смеју да се изопачују у бучне фестивале и пијанке... Декретима Светог већа никоме није дозвољено да прави или поручи израду необичне религиозне слике, уколико то није одобрено од бискупа; такође је забрањено прихватање нових реликвија, уколико нису истражена и одобрена од истог бискупа... Ништа ново, или што није било у црквеној употреби, неће бити одобрено, пре но што се о томе консултује најсветлији римски Папа.”...

(Пресџане да чиџа)

... Десет година доцније, 1573. огрешивши се о ове исте одлуке Светог већа, Паоло Каљари – Веронезе доспева пред суд Инквизиције.

(Подигне са стола друџи докуменџи)

Ово је оригинални записник са тог саслушања.

Приповедач навлачи на себе инквизиџорску одећу. Сцена се нешџо више освешџи. У друџом крају је Веронезе.

ПРИПОВЕДАЧ: Суд инквизиције, Венеџија, 18. јул 1573. године... Паоло Каљари, сликар, рођен у Верони 1528. По месту рођења, Веронезе. Живи у Венеџији од 1553.?

ПАОЛО: Тако је, господине.

ПРИПОВЕДАЧ: Паоло, знаш ли зашто си позван пред овај суд?

ПАОЛО: Не, господине.

ПРИПОВЕДАЧ: Можеш ли претпоставити?

ПАОЛО: Свети Суде, мислим да је разлог следећи: мени је наређено од стране бискупа Свете Римске католичке цркве да се на мојој слици “Гозба у дому Симона”, коју сам насликао за манастир “Светог Јована и Павла” изврше некакве измене. Одговорио сам...

ПРИПОВЕДАЧ: Какве измене?

- ПАОЛО: Тражено ми је, на пример, да се на мојој слици наслика Света Магдалена, уместо једног пса. Ја сам му одговорио да ћу учинити све што буде требало за своју част и част своје слике, али да не видим шта би та Магдалена имала ту да ради.
- ПРИПОВЕДАЧ: Значи ли то да ти сматраш да фигура пса више одговара мотиву Свете вечере од лика Магдалене?
- ПАОЛО: Не, господине, али, у тренутку док сам радио на тој слици, учинило ми се да ће бити боље ако насликам пса, а не Магдалену, или какав други свети лик.
- ПРИПОВЕДАЧ: Паоло Каљари, јесу ли ти познате одлуке са заседања Светог већа Римске католичке цркве, у Тренту, 1563.
- ПАОЛО: Јесу, господине.
- ПРИПОВЕДАЧ: Сматраш ли да си сликајући “Гозбу у дому Симона” поступао по тим одлукама?
- ПАОЛО: Да, господине.
- ПРИПОВЕДАЧ: Да ли си на слици о којој је реч, поред Господа и његових апостола насликао још неке фигуре?
- ПАОЛО: Јесам, господине. На слици се налазе господар куће, фарисеј Симон, затим слуга... ту се налазе и неке друге прилике, којих се сада не могу сетити, јер сам слику направио пре извесног времена.
- ПРИПОВЕДАЧ: Какво је значење човека коме нос крвари?
- ПАОЛО: Желео сам да прикажем слугу коме се нос раскрварио услед неке незгоде.
- ПРИПОВЕДАЧ: А човек обучен као лакрдијаш, са папагајем на чланку? Зашто си њега насликао?
- ПАОЛО: Због орнаментике, господине, као што је обичај.
- ПРИПОВЕДАЧ: Реци нам, ко је, по твом стварном веровању, присуствовао Светој вечери?
- ПАОЛО: Верујем да су то били Христ и његови апостоли...
- ПРИПОВЕДАЧ: Дакле, не стражари, пијанице и лакрдијаши?
- ПАОЛО: Не, господине.

- ПРИПОВЕДАЧ: Да ли ти је ко издао налог да насликаш све те простоте?
- ПАОЛО: Не, господине, али ми је наложио да украсим слику онако како сматрам за најбољим.
- ПРИПОВЕДАЧ: Значи ли то да се све може правити по слободној вољи, без икакве дискреције и промишљености?
- ПАОЛО: Свети суде, сликам онако како ми и колико моја вештина дозвољава.
- ПРИПОВЕДАЧ: Да ли ти је твоја вештина дозволила да поред нашег Господа насликаш псе, оружје и сличне будалаштине? Или твоја вештина можда жели да тврди како је то правилно и пристижно?
- ПАОЛО: Узвишена господо, не желим да браним свој став, али сам сматрао да је био правилан. Нисам узео у обзир чинњенице и нисам намеравао да било кога збуњим.
- ПРИПОВЕДАЧ: Паоло Каљари, сигурно ти је познато у каквим је односима Римска католичка црква према протестантима на Западу?
- ПАОЛО: Наравно, господине.
- ПРИПОВЕДАЧ: На твојој слици насликани су Немци са хелебардама у руци!
- ПАОЛО: Али, господине, то нису Немци.
- ПРИПОВЕДАЧ: Него?
- ПАОЛО: Послуга. Учинило ми се, у складу с оним што ми је речено, да је наручилац моје слике чувен и велик богаташ, и да би као такав, требало да има такву послугу.
- ПРИПОВЕДАЧ: Међутим, они су обучени као Немци – то ти се сигурно није само тако учинило!?
- ПАОЛО: Свети Суде, ја заиста нисам имао намеру да насликам Немце, нити шта слично протестантима! Све је то једна велика забуна, произишла из моје најбоље намере према уметности и према Венецији!
- ПРИПОВЕДАЧ: Паоло Каљари, да ли је тачно да већ извесно време живиш са женом која се зове Лукреција Некерман?

- ПАОЛО: *(После дуже паузе)*
Тачно је, господине.
- ПРИПОВЕДАЧ: Да ли је тачно да си ожењен Полином Каљари, ћерком свог учитеља Антонија Бадиле? Да ли је тачно да имаш два сина, Габриела и Карлета? Да ли је тачно да своју породицу, која живи у Верони ниси видео више од три године...!?
- ПАОЛО: Тачно је...!
- ПРИПОВЕДАЧ: Лукреција је Немица, зар не?
- ПАОЛО: Јесте, господине – и ја је волим!
- ПРИПОВЕДАЧ: *(После дуже паузе)*
Паоло Каљари, имаш ли још нешто да кажеш пре но што саслушаш одлуку Светог суда?
- ПАОЛО: Имам, господине.
Свети суде, ми сликари узимамо исту слободу коју узимају песници и дворске луде. Она је наш хлеб и наш ваздух. Ако сам у сликању “Гозбе у дому Симона” поступио са већом слободом, било је то зато јер сам сматрао да тако треба, и да тако мора. Међутим, та ми се слобода није опростила. И то ме боли. Али, више од свега, боли ме увреда нанета мом делу. Питају ме: Са каквом сам слободом смео да на Светој вечери окупим Христа, апостоле, лакрдијаше, све заједно? Ја одговарам – са истом оном слободом са којом би их и Христ окупио око себе!
Свети суде, не знам да ли је моја слика добра или лоша, је ли она неког вређа или не, али... ја сам само човек. То је једино за што ме можете осудити.

Сцена се завршава. Остале само Приповедач, који скине са себе инквизицијску одору.

- ПРИПОВЕДАЧ: Имајући у виду Веронезеове огромне заслуге, његов утицај и ауторитет, Свети суд га је осудио на благу казну: Паоло Каљари је био дужан да у року од три месеца, о свом трошку, изврши измене на слици. У противном, биће одговоран и најстроже кажњен.

ДРУГА СЛИКА

Сликарска радионица Паола каљарија. На сцени је приповедач.

ПРИПОВЕДАЧ: Од одлуке Светог суда Инквизиције прошао је један месец, па други, да би се и трећи почео приближавати крају. Веронезеова слика "Гозба у дому Симона" у манастиру Светог Јована и Павла, на неспокојство и забринутост целе Венеције, стајала је нетакнута.

18. октобар 1573. Венеција. Сликарска радионица Паола Каљарија.

Улази Паоло Каљари носећи отпечаћено писмо.

ПАОЛО: Петро!

Улази Петро, Паолов ученик и ћомаћач.

ПЕТРО: Изволите, маестро!

ПАОЛО: Ко је ово донео?

ПЕТРО: Један господин, маестро.

ПАОЛО: Како је изгледао?

ПЕТРО: Изгледао је ... као свештеник, маестро, али, лик му нисам запамтио.

ПАОЛО: Је ли стигао мој брат?

ПЕТРО: Јесте. Чека вас у предворју.

ПАОЛО: Добро. Идемо.

Обојица изађу. Приповедач узме са стола писмо и чита.

ПРИПОВЕДАЧ: *(Чита)*

"Господине. С обзиром на рок који вам је дат, као и на ваше оглушење о одлуку Светог суда, ваш је поступак за најстрожу казну. Како на данашњи дан истичу три месеца од пресуде, пружамо вам последњу прилику да до вечерас донесете дефинитивну одлуку у вези са изменама на слици. У противном, ваша слика "Гозба у дому Симона" биће уклоњена из манастира, а ви ћете сносити најтеже последице."

Свети суд Римске католичке цркве,
у Венецији, 18 октобра 1573.

Приповедач враћи писмо на месџо у наџустџи сцену. Улазе Паоло и Бенедето, његов браћ.

- ПАОЛО: Не мораш да бришеш ноге, овде је и онако све прљаво.
- БЕНЕДЕТО: Ниси изгубио ништа од своје заједљивости?
- ПАОЛО: Био сам заједљив?
- БЕНЕДЕТО: Да. Сада, као и пре пар година кад сам био у Венецији.
- ПАОЛО: Шта могу, Бенедето, брат си ми и изврсно ме познајеш. Вероватно си ме зато увек нервирао.
- БЕНЕДЕТО: Ха, ха, драги мој! Толико си желео да живиш у Венецији.
- ПАОЛО: Шта Венеција има с тим?
- БЕНЕДЕТО: Можда си се ти овде и прославио, али си у Верони био пријатнији за друштво.
- ПАОЛО: Верона? Шта бих био у Верони? Провинцијски сликар? Када сам дошао у Венецију, пре двадесетак година, од Тицијана и Тинторета овде није могло око да се отвори. Требало је пуно снаге да се поред њих постане "Веронезе".
- БЕНЕДЕТО: Али, постао си. Мора да си најсрећнији човек ка свету.
- ПАОЛО: Зашто си дошао?
- БЕНЕДЕТО: Зар ми је забрањено да посетим брата?
- ПАОЛО: На жалост, није.
- БЕНЕДЕТО: Дошао сам да ти помогнем.
- ПАОЛО: У чему?
- БЕНЕДЕТО: У овој комедији коју играш с Црквом и која би могла веома лоше да се заврши по тебе.
- ПАОЛО: Значи, обавештени сте?
- БЕНЕДЕТО: Знаш да сам ја о много чему обавештен. Веома смо забринути, Паоло.
- ПАОЛО: Ви сте забринути! Ко сте то ви?
- БЕНЕДЕТО: Твој отац... твоји синови... и твоја жена.

- ПАОЛО: Бенедето, немој да тераш спрдњу са мнош. Мој отац је стар, он не зна ни за себе; моји синови, они имају и сувише посла да би мислили о свом оцу... а моја жена, она нема разлога да буде забринута.
- БЕНЕДЕТО: А твоја... Лукреција Некерман?
- ПАОЛО: *(После дуже паузе)*
Забога, потценио сам те, Бенедето...!
- БЕНЕДЕТО: Јеси, али не само мене, већ и своју породицу.
- ПАОЛО: Шта хоће моја породица? Да ли им не шаљем довољно пара?
- БЕНЕДЕТО: Твоје им паре нису потребне, Паоло, јер их довољно имају! Ако им шаљеш да би умирио своју савест...
- ПАОЛО: Моја савест је мирна! Пустите ме да живим како ја хоћу и с ким ја хоћу!
- БЕНЕДЕТО: То и чиниш – али, погрешно!
- ПАОЛО: Бенедето, још једаред те питам: Зашто си дошао у Венецију?
- БЕНЕДЕТО: Зато, јер желим да ти помогнем.
- ПАОЛО: У реду, хвала ти, не можеш да ми помогнеш, можеш да идеш. Имам пуно посла, а и чекам некога.
- БЕНЕДЕТО: Лукрецију?
- ПАОЛО: Да, њу!
- БЕНЕДЕТО: Ако те замолим да ме упознаш с њом?
- ПАОЛО: Одговорићу ти да то не долази у обзир!
- БЕНЕДЕТО: Од кога је кријеш?
- ПАОЛО: Од тебе сигурно не.
- БЕНЕДЕТО: Ако не дође?
- ПАОЛО: Каква је то игра?
- БЕНЕДЕТО: Никаква игра, драги Паоло, само сам чуо да је веома лепа и желео бих да је упознам.
- ПАОЛО: Само то, ништа више?
- БЕНЕДЕТО: Ништа, кунем се.
- ПАОЛО: Онда остани.

- БЕНЕДЕТО: Ах, хвала Господу! Мој драги рођени брат ми је дозволио да останем у његовој кући.
- ПАОЛО: Сада си ти заједљив?
- БЕНЕДЕТО: Кажу: крв није вода.
- ПАОЛО: Да, заједно смо почели да сликамо – само што си ти постао трговац. То је истина, зар не? “истина, то је штета, а штета је што је то истина.”¹
- БЕНЕДЕТО: Нисам имао довољно талента.
- ПАОЛО: Отац је другачије мислио.
- БЕНЕДЕТО: Стари Гариеле Каљари!... Толико је уживао у свом сликарству, мислио је да је то најважнија ствар на свету.
- ПАОЛО: Погрешио је.
- БЕНЕДЕТО: Ипак, ти си од својих синова направио сликаре. Треба само да их видиш у радионици. Толико су предни послу, да не знају кад је дан, а кад је ноћ.
- ПАОЛО: Како је Полина?
- БЕНЕДЕТО: Добро.
- ПАОЛО: Да ли јој нешто недостаје?
- БЕНЕДЕТО: Ако мислиш на себе, све јој мање недостајеш.
- ПАОЛО: Не мислим на себе.
- БЕНЕДЕТО: Онда има све што јој треба.
- ПАОЛО: То је добро.
- БЕНЕДЕТО: Све је добро, осим што си ти решио да продаш своју главу, низашта!
- ПАОЛО: Ти то не разумеш.
- БЕНЕДЕТО: Можда је тако, али, не знам, треба ли да те подсећам да је данас последњи дан...

1 Ова реченица из Шекспировог *Хамлеџа*, наравно, не одговара историјској реалности, јер је *Хамлеџ* написан око 1601.

- ПАОЛО: Не треба, већ су ме подсетили.
(*Пружи Бенедетџу њисмо. Овај чииа*)
Видиш, драги брате, иако сам направио нешто нечувено, они ми се пристојно обраћају. Знаш ли зашто? Зато што сам ја Веронезе.
- БЕНЕДЕТО: (*Прочићавиши њисмо*)
Нећеш бити једини Веронезе кога је прогутала Инквизиција.
- ПАОЛО: Можда, али, то је ствар процене. Моја процена против твоје. Ако погрешим, ти губиш само брата – а ја губим све.
- БЕНЕДЕТО: Али, то је само неколико покрета четкицом...?
- ПАОЛО: То је много више, драги брате! Да уместо пса, насликам Магдалену! Господе боже, можда би било боље да моја слика послужи као кров за неки кокошињац! Паоло Каљари, велики сликар кокошијих таваница!
- БЕНЕДЕТО: Ти си сасвим полудео! Желиш да све што си до сад постигао бациш под ноге!
- ПАОЛО: Напротив, ја желим *џо* да спречим!
- БЕНЕДЕТО: Зашто вичеш, ако си убеђен да си у праву!
- ПАОЛО: Зато што ми је стало да то допре до твог мозга! Али, не вреди, не признајеш никакву другу реалност, осим оне коју можеш да осетиш носем, кад пролазиш Венецијом!
- БЕНЕДЕТО: Али, у тој и од те реалности се живи, драги брате.
- ПАОЛО: Сасвим погрешно! У тој реалности се само рађа и умире.
- БЕНЕДЕТО: Паоло, не желим да се свађам, хоћу да заједно размислимо како да се извучеш из овог коса.
- ПАОЛО: Она те је послала, зар не?
- БЕНЕДЕТО: Ко?
- ПАОЛО: Полина!
- БЕНЕДЕТО: Није.
- ПАОЛО: Лажеш.
- БЕНЕДЕТО: Нико ме није послао!

- ПАОЛО: Али сте заједно разговарали о мени и закључили како би било добро да ми се *неко* нађе при руци.
- БЕНЕДЕТО: Не, не, грешиш...
- ПАОЛО: Ко сте ви да одлучујете о мојој судбини?
- БЕНЕДЕТО: С тобом се уопште не може разговарати.
- ПАОЛО: Може, али не на такав начин. Како би ми, уосталом, ти помогао? Можеш ли да купиш Инквизицију?
- БЕНЕДЕТО: Све може да се купи.
- ПАОЛО: Али, мени то није потребно, Бенедето.
- БЕНЕДЕТО: Мислиш ли да си богатији од мене?
- ПАОЛО: Да, у неку руку.
- БЕНЕДЕТО: Питање је да ли то твоје “у неку руку” вреди у овом случају?
- ПАОЛО: Бенедето, замислимо некакве теразије, не теразије правде, живота или смрти – теразије историје. Шта ће на њима да претегне кроз четири стотине година? Име или паре? Истина или сила? Хоће ли се ико сећати имена мојих судија? А Паола Каљарија ће се сећати – јер ће моја слика кроз четири стотине година и даље стајати у манастиру “Светог Јована и Павла”, иста оваква као што је и данас!
- БЕНЕДЕТО: Уколико и твој манастир и цела Венеција дотле не потону у море.
- ПАОЛО: Зашто?
- БЕНЕДЕТО: Град тоне, Паоло. О томе се увелико прича. Спроведена су и нека мерења, која су то непобитно доказала. Замисли, једног дана, чувена купола Светог Марка – мрестилиште морских риба, а Веронезеова “Гозба у дому Симона” само оштрач за зубе локалних ајкула...!
- ПАОЛО: Ако Венеција потоне, онда ће цео свет потонути у своје рођено дупе!
- БЕНЕДЕТО: Зар не видиш, Паоло, бесмислено је жртвовати се за свет, који и онако тоне.
- ПАОЛО: Хоћемо ли опет испочетка, драги брате?

- БЕНЕДЕТО: Не. Сада смо на средини, а крај ти се сигурно неће много допасти.
- ПАОЛО: Драги Бенедето, ја заиста не знам зашто се ми овде расправљамо. мени је жао, стварно ми је жао. Ја се, веруј ми, не љутим на тебе што ти мислиш да се Магдалена може досликати, накалемити, угурати некако у ту слику. Ти то не разумеш... и то није ништа лоше, на крају крајева... желиш да ми помогнеш, ни то није лоше – али, ти ми не можеш помоћи. Не можеш, заиста.
- БЕНЕДЕТО: Надам се да постоји неко на овом свету коме верујеш и ко ти може помоћи?
- ПАОЛО: Ти, наравно, мислиш на Лукрецију? Можда си у праву...
- БЕНЕДЕТО: Још увек је нема?
- ПАОЛО: Доћи ће.
(Улази Петро)
Ах, можда је стигла...?
- ПЕТРО: Маестро, ручак је спреман.
- ПАОЛО: Ручак?... Да, у реду, идемо... Бенедето, ти познајеш Петра?
- БЕНЕДЕТО: Упознали смо се, малопре.
- ПАОЛО: И, шта мислиш о њему?
- БЕНЕДЕТО: Мало је брбљив за своје године.
- ПЕТРО: Али, господине...
- ПАОЛО: Ђут, он је у праву! Много причаш. Кад би толико сликао, колико отвараш уста, можда би од тебе још нешто испало? Овако...
- ПЕТРО: Маестро, могу ли нешто да вас замолим?
- ПАОЛО: Ајде.
- ПЕТРО: Лаура је пред кућом?
- ПАОЛО: И шта онда?
- ПЕТРО: Мислим... може ли да уђе, да ми помогне овде, око спремања атељеа...?
- ПАОЛО: Ха, ха, ха!... Па, добро, нек уђе да ти “помогне” – али, пазите шта радите, још нисте венчани!

ПЕТРО: Али, обећали сте да ћете нас венчати, зар не?
 ПАОЛО: Јесте, обећао сам и реч ћу одржати – само док прође ова гужва. А сада, идемо на ручак.
(Он и Бенедетто њођу)
 Бенедето, јесам ли ти рецитовао они песму:
 “Јер, рече магарац волу,
 није све тако црно, брате,
 али, боље да си нешто друго
 од свог наследио тате...!”

Паоло и Бенедетто изађу. Петро изађе на дружу сџрану, зајџим се враћџи водећи Лауру за руку.

ЛАУРА: Како је велики атеље!
 ПЕТРО: *(Важно дохвџџи мейлу)*
 Јесте. И све то ја сређујем. Шта кажеш?
 ЛАУРА: Петро, како си ти способан...!
 ПЕТРО: Сигурно. Зар нисам због тога нешто заслужио?
 ЛАУРА: Шта, на пример?
 ПЕТРО: На пример... ма, знаш ти шта!
 ЛАУРА: Зажмури.
 ПЕТРО: Жмурим.
 ЛАУРА: Остави ту метлу!
 ПЕТРО: *(Одбаџџи мейлу)*
 Иш, метло, даље од мене!
 ЛАУРА: Гледаш.
 ПЕТРО: Не гледам.
 ЛАУРА: Гледаш, неђу.
 ПЕТРО: Значи, не волиш ме. Ти си самном само из рачуна.
 ЛАУРА: *(Брзо ѓа њољуби)*
 А сад!?
 ПЕТРО: Ех, сад... није довољно.
 ЛАУРА: Види ти њега! Шта би само хтео?
 ПЕТРО: Шта би хтео?... Да се мало пипамо.
 ЛАУРА: Срам те било! Знала сам да си покварен.

ПЕТРО: Што се љутиш? То није ништа страшно.
ЛАУРА: Још ти нисам жена.
ПЕТРО: Али, бићеш. Маестро ће нас венчати.
ЛАУРА: Петро, да те питам нешто, ал' да ми кажеш истину?
ПЕТРО: Немој да скрећеш са теме.
ЛАУРА: Ђути, безобразниче!
ПЕТРО: Ђутим.
ЛАУРА: Да ли је маестро ожењен?
ПЕТРО: Јесте.
ЛАУРА: А има ли децу?
ПЕТРО: Има.
ЛАУРА: Како то да их никад нисам видела?
ПЕТРО: Они живе у Верони.
ЛАУРА: У Верони? Ко је онда она жена која често долази?
ПЕТРО: Зашто тураш нос тамо где му није место?
ЛАУРА: Нећеш да ми кажеш? Шта онда да ја очекујем у браку, када си сада такав?
ПЕТРО: Душо, у браку са мном чекају те само мед и млеко.
ЛАУРА: Значи, нећеш да ми одговориш на питање?
ПЕТРО: Добро, хоћу. То је Лукреција.
ЛАУРА: Лукреција? Је ли то маестрова сестра?
ПЕТРО: Пријатељица.
ЛАУРА: Како...!?
ПЕТРО: Тако.
(Приближи јој се)
Еј, хајде да се сада мало пипамо?
ЛАУРА: Чекај! А... шта раде њих двоје?
ПЕТРО: Како шта раде? Па, као ја и ти!
ЛАУРА: Али, маестро је ожењен, то није лепо!
ПЕТРО: Откуд ти знаш шта је лепо?
ЛАУРА: Знам! Он треба да воли своју жену а не неку другу!

ПЕТРО: Тако се ради на селу, Лаура, а у граду је другачије.

ЛАУРА: Е, ја волим онако како се ради на селу – а ти, кад се ожениш, само пробај да радиш онако како се ради у граду!

ПЕТРО: Али, ја волим само тебе!

ЛАУРА: То је и он говорио својој жени док се нису узели. Знам, сви сте ви мушкарци исти.

ПЕТРО: Ти стварно нећеш да се пипамо?

ЛАУРА: Уосталом, можда он и не воли ту Лукрецију.

ПЕТРО: Е, баш је воли.

ЛАУРА: Откуд знаш?

ПЕТРО: Знам.

ЛАУРА: Јеси ли их видео некад загрљене... онако као што се ти и ја понекад загрлимо?

ПЕТРО: Их, што си глупа. Само се прост свет грли.

ЛАУРА: Значи, ти и ја смо прост свет?

ПЕТРО: Дабоме.

ЛАУРА: Али, увек ти хоћеш да се загрлимо – значи, ти си простији од мене!

ПЕТРО: Слушај, ако нећеш да се пипамо, не мораш. Да знаш да ме је прошла воља.

ЛАУРА: Ето, већ сам ти досадила.

ПЕТРО: Јеси, досадна си.

ЛАУРА: А да ли маестро Каљари каже тој Лукрецији да је досадна.

ПЕТРО: Она је права госпођа.

ЛАУРА: Пхи, а ја сам чула да је она Немица!

ПЕТРО: Шта ако је Немица?

ЛАУРА: Како шта?... Немци су прљави, стално пијани... и чине покварене ствари.

ПЕТРО: Ти си глупача, ето, шта си ти! Од кога си то чула?
ЛАУРА: Тако сви говоре.
ПЕТРО: Немој да их слушаш! Зашто не слушаш мене, ако ме волиш?
ЛАУРА: Хоћу, Петро, хоћу. Ево, убудуће, кад год тако говоре о Немцима, ја ћу да запушим уши. Је л' се још љутиш?
ПЕТРО: Љутим се.
ЛАУРА: Да те још једанпут пољубим?
ПЕТРО: Нећу.
ЛАУРА: А... да се пипамо?
ПЕТРО: Нећу ни то.
ЛАУРА: Шта онда да радимо?
ПЕТРО: Иди кући. И не појављуј се док те не позовем. Јасно?
ЛАУРА: Јасно! Али, да ме брзо позовеш, Ђао, ћао, ћао...!
(Оћрчи)

Петро поново дохвати метлу, спремајући се да почисти атеље.

ПЕТРО: “Ћуд је женска смијешна работа...”

ТРЕЋА СЛИКА

Улази Приповедач и узима свиџак са сџола. Чиџа.

ПРИПОВЕДАЧ: (Чиџа)

“Мој живот није била сунчана долина, у којој царују лагодност и безбрижност. Била је то сутрова гудура на коју се требало успети, изубијана чела и раскрвављених руку. Провео сам године и деценије по разним атељеима у мукотрпном, самоубилачком раду, док је светина мислила да се дивно забављам. Није ми жао. Даривао сам живот мртвим стварима. Али, је ли поштено да нас надживе дела наших руку? Је ли поштено да “Гозба” надживи Верноезеа, а “Давид” Микеланђела? Ако су то наша деца, онда јесте. Али, ако су то наши робови – онда није. Зашто сам насликао ту проклету слуку? Једном сам био довукао неког скитницу да ми послужи

као модел. “Можете рачунати са мном, господине, али, да знате да сам ја луд.” Зашто мислиш да си луд, питао сам га. “Па, ако су сви паметни, а ја нисам као они, онда мора да постоји некаква разлика.” Знам, тај дрипац је још увек жив и не мисли скоро да умре, али ја не могу да идем против себе! Они желе да ме оптуже за безбожанство, а они су последњи који би требало да суде о мојој вери! Да, није вера у питању, него политика. Али, у чему је разлика? Само у изражајним средствима?... Укратко, ја сам одлучио. Без обзира на узроке, или последице...

Улазе Бенедетто и Паоло. Изгледа као да су мало више попили. Приповедач дискрепно изађе.

- ПАОЛО: У будућности, драги брате, кажем ти, у будућности, људи ће можда летети, или се возити по дну мора – али, са собом и даље неће моћи ништа да учине. Руке и ноге ће им остати тамо где су одувек биле, глава ће бити горе, а дупе доле – и неизмерно ће бити несрећни због тога!
(Бенедетто приметити свињак на столу и почне да га чита)
Живимо у хуманом времену, драги мој, веома хуманом. Хуманизам и ренесанса! Процват...!Процват чега? Уметности? Науке? Процват сујете и амбиција! Сенки сенка...
- БЕНЕДЕТО: Пишеш дневник, Паоло?
- ПАОЛО: Дај ми то!
(Отирне му свињак поцира)
Ко ти је дозволио да читаш?
- БЕНЕДЕТО: Било је ту, на столу.
- ПАОЛО: Ово су моје личне ствари и забрањујем ти да чепркаш по њима!
- БЕНЕДЕТО: У реду, нисам ни имао намеру...
- ПАОЛО: Али си је реализовао!
- БЕНЕДЕТО: Сасвим случајно!

Паоло наједном оде до једног сандука. Извади из њега фрулу и пружи је Бенедету.

ПАОЛО: Хоћеш ли да свираш на овој фрули?²

БЕНЕДЕТО: Не умем, Паоло.

ПАОЛО: Ја те молим.

БЕНЕДЕТО: Веруј ми, не умем.

ПАОЛО: Преклињем те.

БЕНЕДЕТО: Али ја не умем ни да је држим, Паоло,

ПАОЛО: То је лако. Прстима и палцем хватај ове рупе, устима дувај у њу, и она ће дати од себе најлепшу музику.

БЕНЕДЕТО: Али ја не умем да то доведем у склад, немам дара за то.

ПАОЛО: Па видиш какву безначајну ствар правиш ти од мене. Хоћеш на мени да свираш, хоћеш да сазнаш за мој кључ; хоћеш да ми из срца ишчупаш тајну; хтео би да одјекнем од најнижег тона до врха своје скале. А ево овог малог инструмента у коме је диван глас и обиље тонова, па га ти ипак не можеш натерати да проговори! До сто ђавола, мислиш ли ти да се на мени може лакше свирати него на једној фрули? Назови ме којим хоћеш инструментом, ти ме можеш пипати, али не можеш свирати на мени.³

БЕНЕДЕТО: *(Тресне фрулу о њод)*
На теби неко други свира, а ти то не можеш да видиш!

ПАОЛО: *(Нежно њодигне инструменти са њода)*
Грубијан. Шта он уопште зна о музици? Петро...!

ПЕТРО: *(Уђе)*
Маестро...?

ПАОЛО: Одсвирај нам нешто.

Петро засвира на фрули веселу ренесансну мелодију. Паоло њочне да игра. Ухватиш Петра њод руку ња онда и Бенедета. Играју.

2 Шекспир, *Хамлеј* (ууу, 2)

3 *Исио*.

- ПАОЛО: *(Задихано)*
Браво, дечко, браво!...
(Зайљеска)
... Твоја је музика лака као невеста у пољу... Кад сам оно рекао да ћу вас венчати?
- ПЕТРО: Рекли сте, маестро... чим прође ова гужва.
- ПАОЛО: Прошла је! Венчање ће бити – вечерас!
- ПЕТРО И
БЕНЕДЕТО: Вечерас!?
- ПАОЛО: Да, вечерас. Где је Лаура?
- ПЕТРО: Прекопута, маестро...
- ПАОЛО: Одлично! пронађи је, спремите се и крећемо! Одавде право у цркву. Ако парох спава, пробудићемо га, ако је пијан, отрезнићемо га, ако је мртва – ја ћу вас венчати!
- ПЕТРО: *(Баци му се њед ноге)*
Господару...!
- ПАОЛО: Де, де, устани, какве су то глупости! Ма, пусти ме, вуцибатино. На посао! Умијте се, очешљајте и када се спремите, дођите! Јасно?
- ПЕТРО: Јасно, маестро, јасно, одмах ћемо, одмах...!
(Оћрчи)
- ПАОЛО: Тако. И то је готово. А сутра, када престане ветар, ићи ћемо на пецање.
- БЕНЕДЕТО: Пецање?
- ПАОЛО: Да. Нисам одавно био на пецању. Не може човек непрестано да ради, мора и да рекреира. Само да престане овај југо.
- БЕНЕДЕТО: Југо шкоди, зар не?
- ПАОЛО: Да, притиска. Сваки мртав голуб или пацов нађе за сходно баш тога дана да изрони из канала и почне трулити на сунцу; мути ми се у глави од смрада, а Венеција ми, као под водом, трепти и лелуја пред очима. Северац би нам баш помогао, Бенедето.
- БЕНЕДЕТО: Сумњам.

- ПАОЛО: Сумњаш? Мислиш да сам полудео? Стари друже, још нисам померио памећу. Када се то деси, на мојој глави ће се видети рупе.
- БЕНЕДЕТО: Шта си одлучио, Паоло?
- ПАОЛО: У вези... с чим?
- БЕНЕДЕТО: У вези са нашим проблемом.
- ПАОЛО: Нисам знао да је то и твој проблем?
- БЕНЕДЕТО: Сазнаћеш још пуно тога.
- ПАОЛО: Тајанствен си.
- БЕНЕДЕТО: Нешто сам те питао?
- ПАОЛО: Нешто сам ти одговорио.
- БЕНЕДЕТО: Сада се већ понашаш као будала.
- ПАОЛО: А ти се тако понашаш од почетка!
- БЕНЕДЕТО: Паоло, мораш их послушати.
- ПАОЛО: И хоћу, извршићу *генералне корекције!* Уместо стражара, евнухе – уместо пса, Магдалену – анђели ће точити вино! Ако је треба спалити, спалићу је. Ако свете судије буду желеле с њом да бришу ноге, омекшаћу је да не би добиле жуљеве. Онда ћемо слику исецкати на ситне-ситне комадиће, па ћемо на мисама те комадиће умакати у вино и стављати у уста!... Забога, Бенедето, шта имаш ти са мојом сликом?
- БЕНЕДЕТО: Имам, волео бих да није тако, али имам!
- ПАОЛО: Можда желите да умирите савест?
- БЕНЕДЕТО: Ко...?
- ПАОЛО: Вас двоје. Полина и ти?
- Бенедето се избежуми, скочи и зграби га за кошуљу. У њај мах ујирче раздрагани Пејро и Лаура. Бенедето га љусћии и одмакне се у сјрану.*
- ПЕТРО: Маестро... да дођемо касије?
- ПАОЛО: Не, само уђите, мој брат ми је управо показивао древну кинеску борилачку вештину “Захват јелена”. Али, били сте веома брзи! Лаура, приђи мало. Чега се плашиш?
- ЛАУРА: Не плашим се, господине.
- ПАОЛО: А ти је пусти, неће ти побећи.

ПЕТРО: Их, ко да се ја тога бојим.

ПАОЛО: Знаш шта, вуцибатино, твој укус је много финији од тебе.
(Лаури)
Ти волиш овог антихриста?

ЛАУРА: Волим га, господине.

ПАОЛО: Нису бадава рекли: љубав је слепа.
(Пејру)
Тебе нема потребе ни да питам.

ПЕТРО: Маестро, нисам баш ни ја за потцењивање.

ПАОЛО: Је ли? Поседујеш одговарајуће квалитете, испуњаваш одговарајуће услове?

ПЕТРО: Наравно, маестро.

ПАОЛО: Ниси баш леп...

ПЕТРО: Нисам ни ружан.

ПАОЛО: Што се тиче памети...

ПЕТРО: Конзумирам умерено.

ПАОЛО: Климаво, колега.

ПЕТРО: Али, мој најјачи адут: постаћу велики сликар!

ПАОЛО: Ха, ха, само се будала удаје за великог сликара...!

ПЕТРО: Маестро, ја само следим ваш пут, стварам од вас митску личност којој се клањам и "љубим пресветле скуте, Санта Мариа дела Салуте"

ПАОЛО: То је идолопоклонство. Клањај се неком другом, ја сам погрешна личност.

ПЕТРО: Али, наметнули сте ми се, маестро, цела вас Венеција слави и кује у звезде!

ПАОЛО: Шта је Венеција? Комад земље који тоне. Све што умире мора некога да слави, да се не би рекло да умире узалуд. Послушај ти мене, Петро: немој бити велики сликар. Од тога сликарство нема ништа.

ПЕТРО: Ко има, маестро?

ПАОЛО: То се и ја питам.

ЛАУРА: Господине, хоћете ли нас збиља венчати?

- ПАОЛО: Зар нисам обећао?
- ЛАУРА: Јесте, Петро каже да јесте...
- ПАОЛО: Онда да се договоримо: вас двоје, одавде идете право у цркву. Ја ћу сачекати госпођицу Некерман па ћемо заједно доћи.
- ЛАУРА: Јој, дивно...!
- ПАОЛО: А сада – тутањ!
- ПЕТРО: Идемо, маестро, идемо, трчимо!
(Исцрче са сцене)
- ПАОЛО: У реду, Бенедето, можемо да наставимо. Ја сам стајао овде а ти си ме држао за кошуљу.
(Пауза)
Ништа?
(Пауза)
Рекао сам нешто што није требало?

Бенедето без речи извади из капута писмо и пружи га Паолу, а затим се повуче у страну. Приповедач нечујно уђе, стане Паолу иза леђа и чита наглас писмо.

- ПРИПОВЕДАЧ: “Драги Паоло,
Мислићеш, читајући ово писмо, да сам те често лагала. Али, данас сам те први пут слагала. Рекла сам да ћу доћи, а нисам. Кривица није у нама, Паоло, кривица је у времену... можда нико и није крив. Можда ћу ти се јавити касније, једнога дана, ако ме будеш хтео. Говорио си ми да си верник само дотле док вера не постаје политика. Немој, зато, дозволити да те победе политиком. Бори се њиховим средствима и немој се плашити да ћеш бити прљавији од света око себе... Док ово будеш читао, бићу увелико на путу за Немачку. Збогом.
- Твоја Лукреција”

- ПАОЛО: Данас немам среће са писмима... Зашто је отпутовала? Ово није њен рукопис?
- ПРИПОВЕДАЧ: Њен је, Паоло.
- ПАОЛО: Тачно. Њен је. Чудно. Мислио сам да је мој живот само мој – а оно, свачији.
- ПРИПОВЕДАЧ: Тако ти је то, мој маестро.
- ПАОЛО: Али, зашто?

- ПРИПОВЕДАЧ: Изгледа да је живот постао и сувише јефтин.
- ПАОЛО: Шта ћу сада? Како ћу даље?
- ПРИПОВЕДАЧ: Онако како једино можеш.
- ПАОЛО: Како је то како једино могу!?
- ПРИПОВЕДАЧ: *(Одлазећи)*
Много ме питаш, Веронезе...
(Оде)
- ПАОЛО: *(Приђе њрозору)*
Увек ми је било жао што се одавде не види море. Сад мора да су велики таласи. Галебови узлећу са таласа, спуштају се па опет узлећу... а онда лете изнад Венеције плашећи голубове – и тако удружени, галебови и голубови, погане славна дела млетачке школе... Бенедето, морам све да знам!
- БЕНЕДЕТО: Ниси заслужио. Требало је пустити те да се до краја заглибиш.
- ПАОЛО: Ето, ту сам, на самом крају, шта још хоћеш?
- БЕНЕДЕТО: Ништа. Али, не приличи ти да будеш тако ироничан према својој жени.
- ПАОЛО: Доврага с њом, реци ми одакле ти писмо?
- БЕНЕДЕТО: Понео си се према њој као обична свиња која је негде тамо у белом свету успела да се прослави!
- ПАОЛО: Забога, Бенедето, ти је волиш? Реци ми да је волиш?
- БЕНЕДЕТО: Да, волим је!
- ПАОЛО: И она тебе воли, зар не?
- БЕНЕДЕТО: Не, не воли ме.
- ПАОЛО: А знаш ли зашто? Хоћеш ли да ти кажем зашто? Јер није способна да воли, она то не уме, Бенедето. Она је само одувек желела да све буде у складу, да јој брак буде у складу, деца у складу, муж у складу – да јој живот буде *складна целина!* И послала те је овамо, не зато што ме воли, или зато што тебе воли, боже сачувај, већ само зато што, ако би ми се нешто догодило, она не би могла складно да спава!
- БЕНЕДЕТО: Забрањујем ти да тако о њој говориш!

- ПАОЛО: Забога, Бенедето, заљубио си се у погрешну особу. Веруј ми, ја сам њен муж... Али, реци ми, одакле ти писмо?
- БЕНЕДЕТО: Наравно од ње.
- ПАОЛО: Када си га добио?
- БЕНЕДЕТО: Јуче. Пре но што се попела на брод и отпловила за Немачку.
- ПАОЛО: Причај ми, причај! Не могу да те питам, причај ми све што знаш.
- БЕНЕДЕТО: У реду, мада сам желео да из ове игре изоставим њену улогу. Али, она је инсистирала да сазнаш истину. Ипак, надао сам се да ћеш се предомислити и повинovati Суду, али ти ми ниси оставио избора. Дакле, када си дошао у сукоб са Инквизицијом и када смо одлучили да ти помогнемо, требало је од нечега почети. Решио сам да добавим копију записника са твог саслушања пред Судом инквизиције од 18. јула. То је било веома тешко. Али, срећа што је овај свет корумпиран, тако да лажи и преваре не остају дуго сакривене. Уз нешто пара и доста среће, успео сам у томе. Добро сам проучио тај записник, а потом, једног дана отишао у Венецију да видим слику. Дуго сам стајао пред њом у манастиру “Светог Јована и Павла” и нешто ми је било веома, веома чудно. У реду, видео сам псе, оружје, папагаје, пијанице и лакрдијаше, кепеце, слугу коме крвари нос, апостоле како черече јагњеће печење и чачкају зубе виљушком – али, због њих не би био позван пред суд. Јасно је било да је у питању политички, а не верски проблем. У питању су били војници одевени по немачкој моди!... Гледао сам дуго те војнике, читав сат, а нисам успео да докучим шта је то на њима тако чудно. Није то била одећа, нити њихова лица, узгред, сасвим романска – у целој њиховој појави било је нечега тако страног, страног теби, Паоло! Најзад сам од Лукреције пре пар дана сазнао истину: те војнике је она насликала – твојом руком.
- ПАОЛО: То су бесмислице!

- БЕНЕДЕТО: Она је контролисала твоју инспирацију, твоју сликарску генијалност.
- ПАОЛО: Какве су то измишљотине?
- БЕНЕДЕТО: Кога лажеш, Паоло? Питао си је, у току рада на слици, како да обучеш војнике? Обуци их по немачкој моди, одговорила ти је, мени за љубав! За какву то љубав, драги брате, која те је одвела пред Суд инквизиције...?!
- ПАОЛО: И да је тако, она није могла сагледати последице.
- БЕНЕДЕТО: Збиља? На жалост, овим прича тек почиње... Пре свог поласка за Италију, Лукреција је била на разговорима са утицајним личностима у немачким верским круговима. Наравно, не својом вољом, јер је била позвана. Тада је од ње нешто тражено. Не треба бити много паметан, па погодити о чему је реч. Немачка протестанска црква тражила је услуге: верске, и ако хоћеш, политичке природе.
- ПАОЛО: Не верујем.
- БЕНЕДЕТО: Боже, Паоло, зар бих овакве ствари износио без необоривих доказа?
- ПАОЛО: Она не би пристала на такву понижавајућу сарадњу.
- БЕНЕДЕТО: Тачно! Она није пристала – али је убрзо увидела да те тада никада не би видела. Звучи патетично, али да би те могла волети, морала те је издати. Уосталом, Паоло, шта може појединац против добро организованог верског и политичког механизма? Ти, такође, немаш никакве шансе, уколико даље задржиш свој бесмислени став.
- ПАОЛО: Како си све ово дознао?
- БЕНЕДЕТО: Рекао сам ти, она ми је све испричала.
- ПАОЛО: Али, како си уопште стигао до ње?
- БЕНЕДЕТО: Зар је то битно, драги мој?
- ПАОЛО: Мени је битно.
- БЕНЕДЕТО: У реду, назови то интуицијом – или само обичном трговачком опрезношћу.
- ПАОЛО: Не могу то само тако да назовем, мораш ми све изложити!

- БЕНЕДЕТО: Али, ствар је једоставна, Паоло: ти си био у њу заљубљен, а ја нисам. Ти ниси ништа могао да видиш, то је нормално, заљубљен човек је као слепац који се креће ивицом провалије мислећи да је на тргу Светог Марка. Мени је било најприродније да се прво распитам о њој. Зар заиста не схваташ, брате: Римска и Немачка црква у сукобу, на једној страни католици, на другој протестанти, живиш са Немицом, позивају те на суд због пропаганде протестантизма! Ко је та жена? Мало по мало, користећи се разним средствима, а пре свега својим јаким трговачким и политичким везама у Немачкој – сложио сам мозаик истине. Све остало, па и њено признање на крају, била је пука формалност.
- ПАОЛО: Све је то немогуће, делује као обична измишљотина!
- БЕНЕДЕТО: Хоћеш да се закунем?
- ПАОЛО: Да, закуни се. На Библију.
- БЕНЕДЕТО: Донеси је.
- ПАОЛО: Не, закуни се на фрулу!
(*Пружи му фрулу*)
- БЕНЕДЕТО: (*Прихвати фрулу*)
У реду, кунем се на фрулу.
- ПАОЛО: Али, зашто? Ја сам обичан сликар, стало ми је само до људи које волим и до слика које правим! Италија, Немачка... то су апстрактни појмови...
- БЕНЕДЕТО: Твој живот је споредан, Паоло. Изгубио си право на њега, оног тренутка када си први пут своју слику показао свету. Пола овога града си украсио својим сликарством.
- ПАОЛО: Али, нисам му се продао!
- БЕНЕДЕТО: Него? Ко наручује твоје слике? Ко те плаћа? Ко ти омогућује да живиш као мало који сликар у историји? Римска црква, драги мој! Могао си да украшаваш штале и крчме – а не цркве и манастире. Ништа не постоји бесплатно, а лагодан живот који ти је омогућен да водиш, ниси заслужио само својим талентом. Не само ти, него и Тицијан, Тинторето, Леонардо, Каравађо – сви сте ви одређени да budete перјаница Римске католичке цркве, њена светска афирмација. Глорификација вере и

политике! Требало је целом свету показати нераскидиву, свету везу између цркве и њених уметника, величанствен пример духовне чистоте и стабилности државе, а надасве супериорност италијанског католичанства над немачким протестантизмом... Ништа природније, драги брате, него да се баш на том плану Немачка црква позабави овом својом малOVERСКОМ “саботажом”.

- ПАОЛО: Какве користи од тога? Зар је мој сукоб са Инквизицијом вредан толиког труда једног државног апарата?
- БЕНЕДЕТО: Још питаш? Замисли какву би само реакцију у Немачкој изазвала вест да је у Италији, на пример, погубљен велики сликар, јер је био “присталица” протестантизма? Ја се, иначе, не кладим, али сам убеђен да би у Немачкој бар за петину порастао број протестаната и да би бар за трећину порасла нетрпељивост према Италији.
- ПАОЛО: Петину, трећину... Бенедето, у питању је нешто вредније од процента.
- БЕНЕДЕТО: Запамти, Паоло, за државу не постоји ништа вредније од процента! И, дозволи да наставим, колико би грађана у Венецији посумњало, да ли неко уопште не би посумњао у исправност пута Римске цркве? Можеш ли да замислиш колики би то био верски и политички поен за Немачку?
- ПАОЛО: Дакле, сврха целе ове подлости била је...
- БЕНЕДЕТО: Јасна: да се срoза углед Римске католичке цркве.
- ПАОЛО: Вреди ли то једног живота и једне људске судбине?
- БЕНЕДЕТО: Држава не признаје живот, Паоло – само сопствену корист. Она чак прождире саму себе, али од тога не умире, на против, све више јача.
- ПАОЛО: Хранио сам чудовиште?
- БЕНЕДЕТО: И оно тебе, Паоло.
- ПАОЛО: Реци ми, јесу ли пратили мој рад на слици?
- БЕНЕДЕТО: Сваки потез. Веровао или не, екипа њихових сликара је врло педантно размишљала како да те најбоље искористи за своје циљеве. И најзад су се досетили да

- твоје војнике обуку по немачкој моди. Наравно, уз Лукрецијину помоћ.
- ПАОЛО: Како је могла то да ми учини? Зашто није једноставно отпутовала назад, кад је више волела Немачку од мене? Чеге се плашила? Била је са мном, у Венецији, нико јој ништа није могао. Зашто је уопште извршавала њихове понижавајуће захтеве?
- БЕНЕДЕТО: Можда није била сасвим сигурна?
- ПАОЛО: У шта?
- БЕНЕДЕТО: У твоју одлуку да дефинитивно раскинеш са својом женом. Замисли како би се осећала да се нађе сама у Италији, која није њена, или да се врати у домовину коју је издала.
- ПАОЛО: Али, нисам ли јој пружио довољно доказа љубави? Пажње и поштовања? Имала је све што је хтела, правили смо планове за нову кућу, требало је да отпутујемо у Дубровник и обиђемо целу јадранску обалу.
- БЕНЕДЕТО: Ипак, истина је да си одувек највише волео своје слике
- ПАОЛО: То није исто...!
- БЕНЕДЕТО: Можда, али жене воле да су на првом месту.
- ПАОЛО: Била је на првом месту, и она је то знала... Ипак, иако је све то време радила за њих, није морала да учини тај последњи корак, ја бих је разумео и опростио јој!
- БЕНЕДЕТО: На жалост, било је касно.
- ПАОЛО: Не, не и не! Није смела!
- БЕНЕДЕТО: Али, учинила је. Мислим да она сама себи више није могла да опрости. Морала је да се врати у Немачку, а да би се вратила морала је да обави и тај последњи задатак. Паоло, и сувише јаке и мрачне силе су се уплеле у ту игру, да би им се једна жена могла одупрети. А на крају, пред мојим очима се на крст заклела да није ни слутила да би ти војници могли имати такве последице за тебе; клела ми се да те је после тога ноћима и данима клечећи молила да направиш измене. Знаш, ја јој верујем. Мислим да те је та жена заиста волела.
- ПАОЛО: Шта је Немачка црква, у ствари, очекивала? Да ће ме Инквизиција спалити?

- БЕНЕДЕТО: Видиш, Паоло, то је најзанимљивије питање у целој ствари. Питање на које чак ни ја немам потпуни и задовољавајући одговор. Да бих ти само представио ствар, рећи ћу ти то да, не само да су њихови људи пронели по Венецији глас како твоја слика вређа хришћанско достојанство, него и да је њихов човек седео пред тобом у Суду инквизиције на твом са-слушању! Као судија Светог суда...! Наравно, апсолутно је немогуће установити ко је то био, али то нити је битно, нити нас занима, јер, ја сам трговац, а не политичар. Само, импресионира како је цела ствар амбициозно смишљена и вођена! Можда су они заиста веровали да ћеш ти бити спаљен и тиме у потпуности испунити пропагандни ефекат који су они замислили – а, опет, можда су имали на уму неки други план, који су и остварили. Бојим се да то никада нећемо сазнати.
- ПАОЛО: Значи, за њих би на неки начин случај “Веронезе” могао да буде чист промашај?
- БЕНЕДЕТО: Да, могао би... услед непознавања ситуације и под-цењивања твог утицаја у овдашњим верским круговима. Ипак, покушали су...
- ПАОЛО: А шта је са мојим животом? Хоће ли он икад припасти мени?
- БЕНЕДЕТО: Много ме питаш, Веронезе... Само, једно је јасно: “Гозба у дому Симона” није твоја и за њу се не вреди борити.
- ПАОЛО: Грешиш, Бенедето... Није у питању једна слика. Јер, докле год уметност буде на ивици политичког про-машаја или поготка, овај ће свет бити недостојан. А ја желим да кажем некоме тамо, који ће доћи после петсто година, да сам о томе размишљао и да ми није било право...!

ЗАТАМЊЕЊЕ

ЕПИЛОГ

Делимично одтамњење. Сцена истиа. На њој су Паоло и Приповедач. Паоло га сад, њо први њуи примейи.

ПАОЛО: Ко си ти?

ПРИПОВЕДАЧ: Путник. Лутам кроз време и обилазим људе и њихове судбине.

ПАОЛО: Реци ми онда, шта нас то притиска: да ли оно време које је пред нама, или које смо оставили за собом?

ПРИПОВЕДАЧ: Притиска нас сопствена кожа, Паоло Каљари.

ПАОЛО: Знаш моје име?

ПРИПОВЕДАЧ: Наравно. Деца уче о теби по школама.

ПАОЛО: Можеш ли ми рећи како ћу умрети?

ПРИПОВЕДАЧ: Могу, али ти то ништа неће значити.

ПАОЛО: Зашто?

ПРИПОВЕДАЧ: Зато што ћеш после све заборавити.

ПАОЛО: Не верујем ти.

ПРИПОВЕДАЧ: Заборавићеш и то да ми ниси веровао.

ПАОЛО: Ипак, реци ми. Молим те.

ПРИПОВЕДАЧ: Како хоћеш. Умро си у шездесетој години.

ПАОЛО: Тако касно?... А како?

ПРИПОВЕДАЧ: Од неке непознате заразне болести. Тело ти се осуло крастама, а на грудима отвориле ране.

ПАОЛО: Шта је било са сликом?

ПРИПОВЕДАЧ: Слика је остала онаква каква је. Истина, променио си јој име: назвао си је “Гозба у дому Левија” и то је било довољно да задовољи Римску цркву.

ПАОЛО: Ко је био Леви?

ПРИПОВЕДАЧ: Закупац мостарина и грешник, а не господин ко Симон, те је њему и приличило да се дружи са онаквим људима.

ПАОЛО: Али, то је компромис, ја то нисам желео!

ПРИПОВЕДАЧ: Историја ће запамтити оба назива, Паоло, важно је да је слика остала неокрњена.

ПАОЛО: Јесам ли наставио да радим?

ПРИПОВЕДАЧ: Наравно, наставио си. Постао си још популарнији но што си био. Међутим, престао си да верујеш људима, дружио си се са скитницама и пијаницама. Пред крај живота и сам си то постао.

ПАОЛО: Шта је било с њом?

ПРИПОВЕДАЧ: Живела је у Немачкој. Удала се и имала једно дете. Умрла је у четрдесет и другој години.

ПАОЛО: Тако бих желео да је видим, путниче.

ПРИПОВЕДАЧ: Ево је, Паоло.

Улази женска ђрилика у белом и са велом ђреко лица.

ПАОЛО: Може ли да скине вео са лица, путниче?

ПРИПОВЕДАЧ: Не може, јер би онда нестала.

ПАОЛО: Како ћу знати да је заиста она?

ПРИПОВЕДАЧ: Зар је то важно, Веронезе...?

Паоло јој ђолако ђриђе и ухваћи је за обе руке.

ПАОЛО: Дуго сам те чекао, али сам знао да ћеш доћи. Ићи ћемо на једно венчање. А онда ћемо се спустити до обале и слушати море...

КРАЈ